

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยบูรณาการการเรียนรู้ นอกห้องเรียนและการกระจ่ายค่านิยม เพื่อเสริมสร้างความรู้และการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อมของ นักเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในเบื้องต้นพบว่า แนวคิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจ่ายค่านิยม สามารถนำมาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างความรู้ และการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อมได้ สำหรับแนวคิดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิธีการเรียนรู้นอกห้องเรียนของ Law (1989, อ้างถึงใน UNESCO, n.d.) ตลอดจนนักการศึกษาคนอื่นๆ ในสาขานี้ กับทั้งจะได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้เพื่อสร้างกระบวนการกระจ่ายค่านิยมของ Raths, Harmin and Simon (1966) ตลอดจนนักการศึกษาคนอื่นๆ ในสาขานี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ในแบบ antithesis และทำการ synthesis พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้ทั้งสองแบบสำหรับการสร้างเสริมความรู้ และการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดังมีขั้นตอนการดำเนินการ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
3. การศึกษาวิเคราะห์สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 3 กลุ่มสาระ ได้แก่ สาระวิทยาศาสตร์ สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระสุขศึกษาและพลศึกษา

ขั้นตอนที่ 2

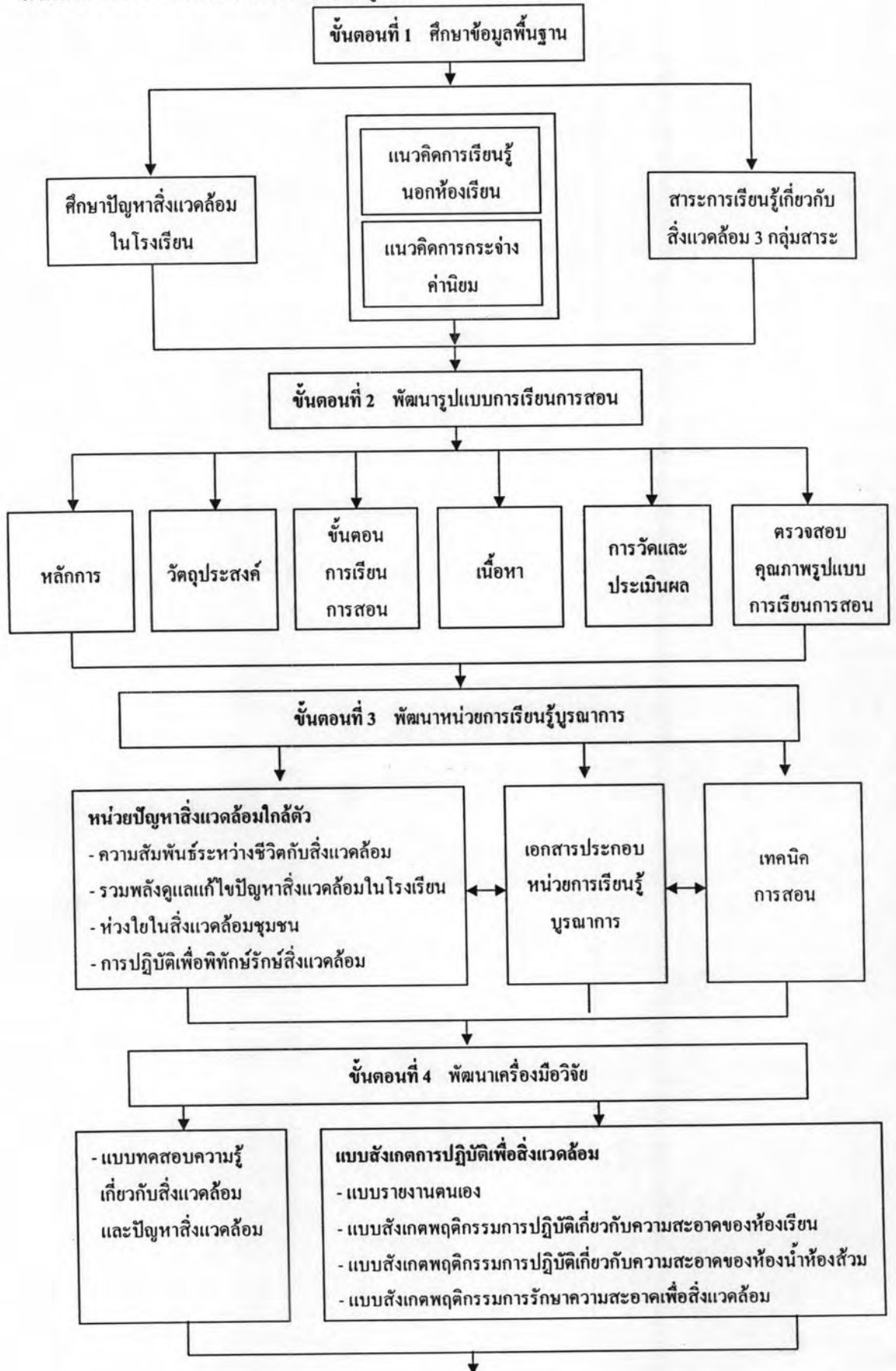
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจ่ายค่านิยม ดำเนินการดังนี้

1. การพัฒนาหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน
2. การพัฒนาวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน
3. การพัฒนาขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน
4. การพัฒนาเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ
5. การวัดและประเมินผล
6. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

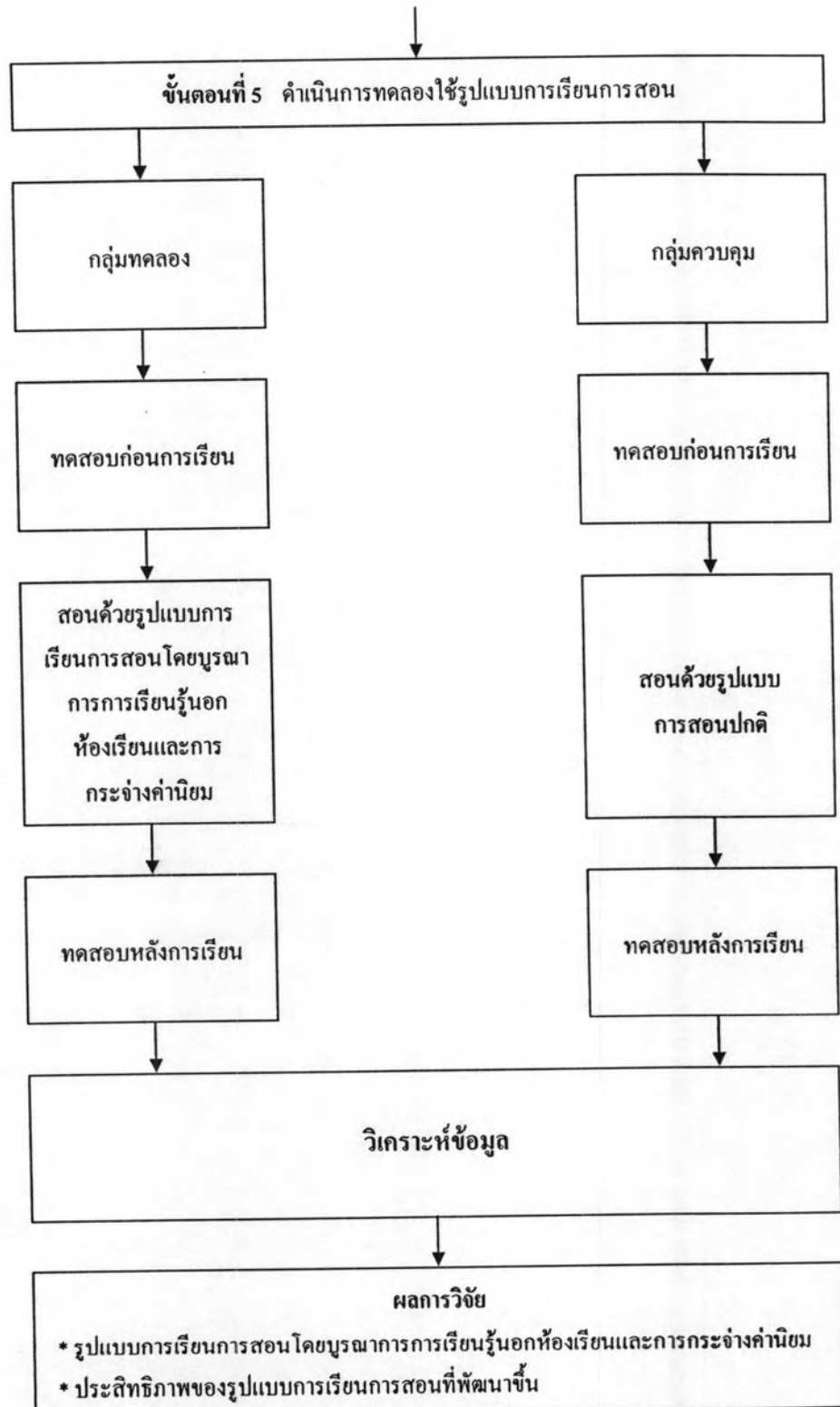
- ขั้นตอนที่ 3** การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- ขั้นตอนที่ 4** การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย
1. แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
  2. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย
    - 2.1 แบบรายงานตนเองของผู้เรียน
    - 2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องเรียน
    - 2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม
    - 2.4 แบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม
- ขั้นตอนที่ 5** การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยบูรณาการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจายค่านิยม ดำเนินการดังต่อไปนี้
1. การจัดกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
  2. การดำเนินการทดลอง
  3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยทั้ง 5 ขั้นตอนแสดงเป็นขั้นตอนได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ภาพที่ 2 (ต่อ)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้สำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โดยสอบถามความเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาของโรงเรียน จากครูผู้สอนและการจัดการเรียนการสอนของครูเกี่ยวกับการบูรณาการสิ่งแวดล้อม โดยส่งแบบสำรวจทางไปรษณีย์ จำนวน 30 โรงเรียน ได้รับการตอบกลับจำนวน 22 โรงเรียน ครูผู้ตอบแบบสำรวจมีทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวนครูที่ตอบแบบสำรวจ ที่ตอบกลับมา มีจำนวน 104 คน จาก 22 โรงเรียน คิดเป็น 73 % ซึ่งสรุปปัญหาสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนประถมศึกษา จากปัญหามากไปสู่ปัญหาน้อยได้ตามลำดับดังนี้ ปัญหาห้องน้ำห้องส้วม ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหามลพิษอากาศ ปัญหามลพิษทางน้ำ ส่วนการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่ามีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อม จัดสอน 2 แบบ คือ การจัดการเรียนการสอนบูรณาการภายในกลุ่มสาระเดียวกัน (intradisciplinary integration) ซึ่งมีผู้สอนคนเดียว และการจัดการเรียนการสอนบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ (interdisciplinary integration) ซึ่งครูผู้สอน มีทั้งผู้สอนคนเดียว และสอนเป็นกลุ่ม

2. การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ และงานวิจัยต่างๆ ได้ข้อสรุปดังนี้

2.1 แนวคิดการเรียนรู้นอกห้องเรียน (Smith et al., 1963: 17-21) สรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) การเรียนรู้เกิดขึ้นนอกห้องเรียนหรือกลางแจ้ง โดยใช้สิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือเสมือนเป็นห้องปฏิบัติการของชั้นเรียน
- 2) ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ภาคสนาม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริงและเป็นการศึกษาด้วยตนเอง ประสบการณ์เหล่านี้ ได้แก่ การสังเกต การจดบันทึก การรวบรวมข้อมูล การสรุปความ การระบุปัญหา เป็นต้น
- 3) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะ ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้จัดทักษะต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนตามความสนใจ ซึ่งจะเป็นการนันทนาการนอกห้องเรียน เช่น การอยู่ค่ายพักแรม การเดินทางไกล เป็นต้น

4) ในการจัดการเรียนรู้ มีการบูรณาการสาระการเรียนรู้จากหลายๆ กลุ่มสาระ เช่น กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระสุขภาพศึกษา และพลศึกษา เป็นต้น

5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ประกอบด้วย ขั้นตอนดังต่อไปนี้ (Law, 1989 อ้างถึงใน UNESCO, n.d.)

ขั้นก่อนลงภาคสนาม

1. ขั้นเตรียมการ

เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ในด้านทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการสังเกต การจดบันทึก การวิจัย ความรู้ความปลอดภัย การจัดเตรียมอุปกรณ์ ฯลฯ

2. กำหนดเรื่อง

2.1 เป็นการกำหนดเรื่องที่จะไปศึกษาซึ่งต้องเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ อาจจะ เป็นเรื่องที่เป็นปัญหาของสังคม หรือเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน

2.3 ตั้งสมมติฐาน เมื่อได้กำหนดเรื่องที่จะไปศึกษาแล้วให้ผู้เรียน ตั้งสมมติฐาน ครูอาจจะช่วยแนะแนวทางในการตั้งสมมติฐานให้แก่ผู้เรียนได้

ขั้นลงภาคสนาม

3. ขั้นปฏิบัติการภาคสนาม

เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภาคสนาม จากของจริงสภาพจริง เป็นขั้น ที่พัฒนาทักษะการสังเกต การบันทึก การแปลความ การสรุป การวิจัย ฯลฯ

ขั้นกลับสู่ห้องเรียน

4. ขั้นสรุป

สรุปผลที่ได้ ตรวจสอบผลที่ได้กับผู้อื่น อภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน เป็นขั้นที่ทดสอบสมมติฐานและเตรียมรายงาน

5. ช้่นนำเสนอรายงาน

เป็นขั้นที่ยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน แล้วนำเสนอผลที่ได้ และผลที่เกิดจากการเรียนรู้นอกห้องเรียน

2.2 แนวคิดการกระจ่างค่านิยม (Values Clarification) (Raths, Harmin and Simon, 1966: 27-29) สรุปได้ ดังนี้

(1) ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรจัดประสบการณ์ในลักษณะต่างๆกันให้แก่ผู้เรียน เพราะการที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีค่านิยมที่เกิดจากประสบการณ์ต่างๆ

(2) การที่ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาค่านิยมอย่างค่อยเป็นค่อยไป และอย่างต่อเนื่อง ซึ่งค่านิยมจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล

(3) ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระจ่างในค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกตัดสินใจและถือปฏิบัติโดยผ่านการพิจารณาทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งเมื่อผู้เรียนเกิดความกระจ่างแล้ว อาจทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยน หรือยึดค่านิยมนั้นอย่างมั่นคงและอาจจะเป็นค่านิยมแท้ หรือเป็นค่านิยมที่ผู้เรียนเลือกยึดถือ และปฏิบัติ

(4) กระบวนการในการกระจ่างค่านิยม ตามแนวความคิดการกระจ่างค่านิยม ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน (Raths, Harmin and Simon, 1966, และ ทิสนา แจมมณี, 2546: 24) ดังต่อไปนี้

ขั้นการเลือก

1. เลือกอย่างอิสระ เสรี

ผู้เรียนเลือกอย่างอิสระ เสรี ไม่มีใครบังคับ

2. เลือกจากทางเลือกหลายตัวเลือก

ผู้เรียนมีสิ่งที่จะให้เลือกหลายๆ ตัวเลือก ซึ่งผู้เรียนจะต้องพิจารณา

ตัวเลือกเหล่านั้น

3. เลือกโดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้น

ผู้เรียนจะต้องพิจารณาตัวเลือกแต่ละตัว โดยคำนึงถึงผลดี ผลเสีย

ผลกระทบ และผลที่จะตามมา ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีข้อมูล มีความรู้เกี่ยวกับตัวเลือก

ขั้นการเห็นคุณค่า

4. เลือกแล้วมีความ ภูมิใจ ชื่นชมยินดีในสิ่งที่เลือก

ผู้เรียนจะต้องเข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการเลือก และจะต้องยอมรับผล

ที่เกิดขึ้น หรือผลที่ตามมา และภูมิใจชื่นชมยินดีในสิ่งที่ได้เลือก

5. เลือกแล้วยอมรับในสิ่งที่เลือกอย่างเปิดเผย

ผู้เรียนแสดงถึงความเต็มใจ ในสิ่งที่เลือก ต้องการแสดงออกให้เห็น

ปรากฏต่อหน้าผู้อื่นอย่างเปิดเผย

ขั้นปฏิบัติตาม

6. เลือกแล้วลงมือปฏิบัติ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ตนได้เลือก

7. ปฏิบัติตามค่านิยมที่เลือกอย่างสม่ำเสมอ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติในสิ่งที่ได้เลือกอย่างสม่ำเสมอจนเป็น

คุณลักษณะประจำตัว

3. การศึกษาวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยเลือกกลุ่ม สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมจากหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นำมาศึกษาวิเคราะห์ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระ การเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาซึ่งมีสาระการเรียนรู้ที่ระบุถึงสิ่งแวดล้อม ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระที่ 2 : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1: เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับ สิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการ การสืบเสาะหาความรู้และ จิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 : เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากร ธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และ โลกนำความรู้ไปใช้ในการจัดหาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

มาตรฐาน ว 8.1 : ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ในการสืบ เสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ภายใต้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้นๆ เข้าใจว่า วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.2: เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ 4.1: เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพและการดำรง สุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียน และการกระจำง่าคำนิยามเพื่อเสริมสร้างความรู้ และการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ขั้นนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจำง่าคำนิยามเพื่อเสริมสร้างความรู้ และการปฏิบัติ เพื่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการพิจารณาสร้างรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งจัดสร้างตามองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ การวัดและประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน โดยนำแนวคิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนและแนวคิดการกระจำง่าคำนิยามมาสังเคราะห์เป็นหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน โดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจำง่าคำนิยาม (ดังรายละเอียดในภาคผนวก จ) ซึ่งได้หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน
2. พัฒนาวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน โดยนำหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจำง่าคำนิยามมาเชื่อมโยงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สังเคราะห์เป็นวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน (ดังรายละเอียดในภาคผนวก จ)
3. พัฒนากระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน โดยนำขั้นตอนการเรียนการสอนการเรียนรู้นอกห้องเรียน และกระบวนการกระจำง่าคำนิยาม มาสังเคราะห์เป็นกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียน และการกระจำง่าคำนิยาม ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นลงภาคสนาม ขั้นตอนที่ 3 ขั้นกำหนดปัญหา ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสรุปความรู้และแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 5 ขั้นนำความรู้และทักษะที่สรุปได้ไปปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อม (ดังรายละเอียดในภาคผนวก จ)
4. พัฒนาเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ ดำเนินการโดยนำสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2544 (กรมวิชาการ, 2545ก, 2545ข, 2546) 3 กลุ่มสาระที่มีสาระการเรียนรู้ที่ระบุถึงสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มาวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ประถมศึกษา พัฒนาเป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ ซึ่งจากผลการพัฒนาจะได้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่อง “ปัญหาสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว” ประกอบด้วยหน่วยย่อย 4 หน่วยย่อย ดังแสดงให้เห็นอย่างละเอียดในขั้นตอนที่ 3 ขั้นพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ

5. การวัดและประเมินผลการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนการสอน และภายหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดการวัดและประเมินผลการเรียนดังนี้

1) การวัดและประเมินผลการเรียนในระหว่างการเรียนการสอน เป็นการวัดและประเมินว่าผู้เรียนพัฒนาการด้านความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และประเมินการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เป็นการวัดและประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการประเมินหลากหลายวิธี ได้แก่ การบันทึกประจำวัน การเขียนแผนภาพโน้ตส์ การเขียนรายงานสรุปความรู้ สรุปปัญหา การประเมินจากสภาพจริง การปฏิบัติจริง การประเมินจากแบบสังเกตการทำงานกลุ่ม แบบสังเกตการรายงาน ประเมินจากการทำโครงการ หรือการประเมินเพิ่มสะสมงาน

2) การวัดและประเมินผลภายหลังการเรียนการสอน เป็นการวัดและประเมินว่าภายหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อมและการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อมน้อยเพียงใด ซึ่งจะวัดและประเมินผลการเรียนนี้ได้โดยใช้แบบทดสอบความรู้ แบบรายงานตนเอง แบบสังเกตพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องเรียน และความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม และแบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม

6. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน และเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจำค่านิยม

การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจำค่านิยม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) นำรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบแก้ไข และเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจำค่านิยม และเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

(1) ความเป็นมาของรูปแบบการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ แต่ควรปรับปรุงการเชื่อมโยงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากความสำคัญ สภาพปัญหา และแนวคิดการแก้ไข โดยการนำการศึกษาเข้ามาช่วยโดยการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน

(2) แนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ อยู่ในระดับดี

(3) องค์ประกอบของรูปแบบอยู่ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้

ซึ่งสรุปได้ดัง

- หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นว่า หลักการของรูปแบบมีความสอดคล้องกับแนวคิดที่เป็นพื้นฐานที่ใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

- วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นว่า ควรเขียนให้ชัดเจน ระบุให้ชัดเจนว่า จะได้ KAP ในระดับใด

- กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นว่า ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบสอดคล้องกับหลักการ และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ และผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า แนวทางในการวัดผลและประเมินผลมีความเหมาะสมไม่มีการแก้ไข

(4) การเขียนแผนการสอน วัตถุประสงค์การเรียนรู้มีความชัดเจนดี แต่กิจกรรมอาจต้องลดลงเพราะเกินวัตถุประสงค์ จัดเนื้อหาให้ลดลง เลือกที่สำคัญ บางส่วนให้อยู่ในโครงการของนักเรียน

2) นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์เพื่อใช้ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ และเอกสารประกอบรูปแบบให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

3) นำแผนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองสอนกับนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร โรงเรียนประถมนันทรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มแผนการสอนจำนวน 2 แผน ไปใช้สอนเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และตรวจสอบระยะเวลาที่ใช้สอนกับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนด้วยตนเอง

จากการนำแผนการสอนไปทดลองสอนพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดำเนินการสอนมากเกินไปกว่าเวลาที่กำหนด และผู้เรียนไม่ค่อยแสดงออก ขาดทักษะการบันทึก การสรุป แต่ให้ความร่วมมือดี

4) การแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน และเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนมาพิจารณา ดำเนินการแก้ไขปรับปรุง จนได้รูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจ่ายค่านิยมที่สมบูรณ

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ

ผู้วิจัยได้พัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการสำหรับใช้ในการเขียนแผนการเรียนรู้อตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ โดยนำสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, 2545ก, 2545ข, 2546) 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ระบุถึงสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา มาวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อกำหนดเป็น หัวเรื่อง หรือ Theme

กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 3 กลุ่มสาระ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

สาระที่ 2 : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว.2.1 : เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศน์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว.2.2 : เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับท้องถิ่น ประเทศและโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 8 : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 : ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ภายใต้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้นๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ 4.1 : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการเสริมสร้างสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

โดยมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 กลุ่มสาระที่ระบุถึงสิ่งแวดล้อม สรุปสาระที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ ดังแสดงรายละเอียดในภาคผนวก จ

จากการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ทั้ง 3 กลุ่มสาระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมนำมาเชื่อมโยงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ที่สำรวจได้จาก 22 โรงเรียน กำหนดเป็นหัวเรื่องของหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ ซึ่งหัวเรื่องที่กำหนดขึ้นมาคือ หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่อง “ปัญหาสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว”

2. หาขอบเขตของเนื้อหา โดยนำเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 3 กลุ่มสาระที่ครอบคลุมเกี่ยวกับหัวเรื่อง มาเรียงลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สาระสำคัญที่ระบุถึงสิ่งแวดล้อม

- ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับการดำรงชีวิตในแต่ละแหล่งที่อยู่อาศัย (สาระที่ 2 : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม มาตรฐาน ว 2.1)
- การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมโดยธรรมชาติและโดยมนุษย์ และแนวคิดแนวปฏิบัติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (สาระที่ 2 : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม มาตรฐาน ว 2.2)
- การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการสืบเสาะหาความรู้และการแก้ปัญหา (สาระที่ 8 : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาตรฐาน ว 8.1)
- ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างวิทยาศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สาระที่ 8 : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาตรฐาน ว 8.1)

- ลักษณะเฉพาะความสำคัญและความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่น (สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
  - สาเหตุและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่น (สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
  - ความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตในท้องถิ่น (สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
  - การรักษาสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น(สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
  - ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม (สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
  - ผลจากการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
  - การดำเนินชีวิตตามแนวทางทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
  - การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม(สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
  - การศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น (สาระที่ 5: ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
  - การมีส่วนร่วมของบุคคลและครอบครัวในการดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ (สาระที่ 4: การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค มาตรฐาน พ 4.1)
  - ประโยชน์และคุณค่าของการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค(สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค มาตรฐาน พ 4.1)
  - วิถีปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคติดต่อและสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ(สาระที่ 5: ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ศ 5.2)
3. เรียงลำดับเนื้อหาและทักษะต่างๆที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และกำหนดเป็นหน่วยย่อย และหัวข้อย่อย ดังแสดงในตารางที่ 1

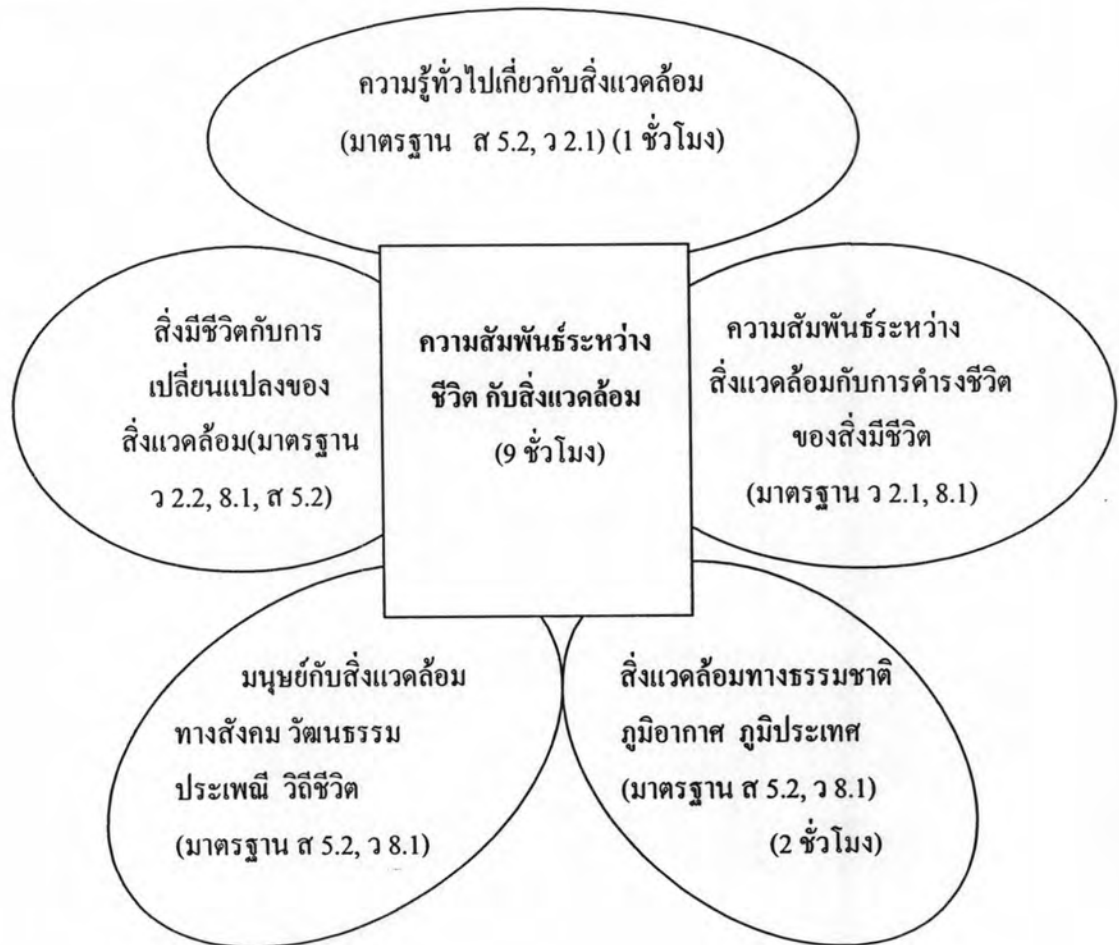

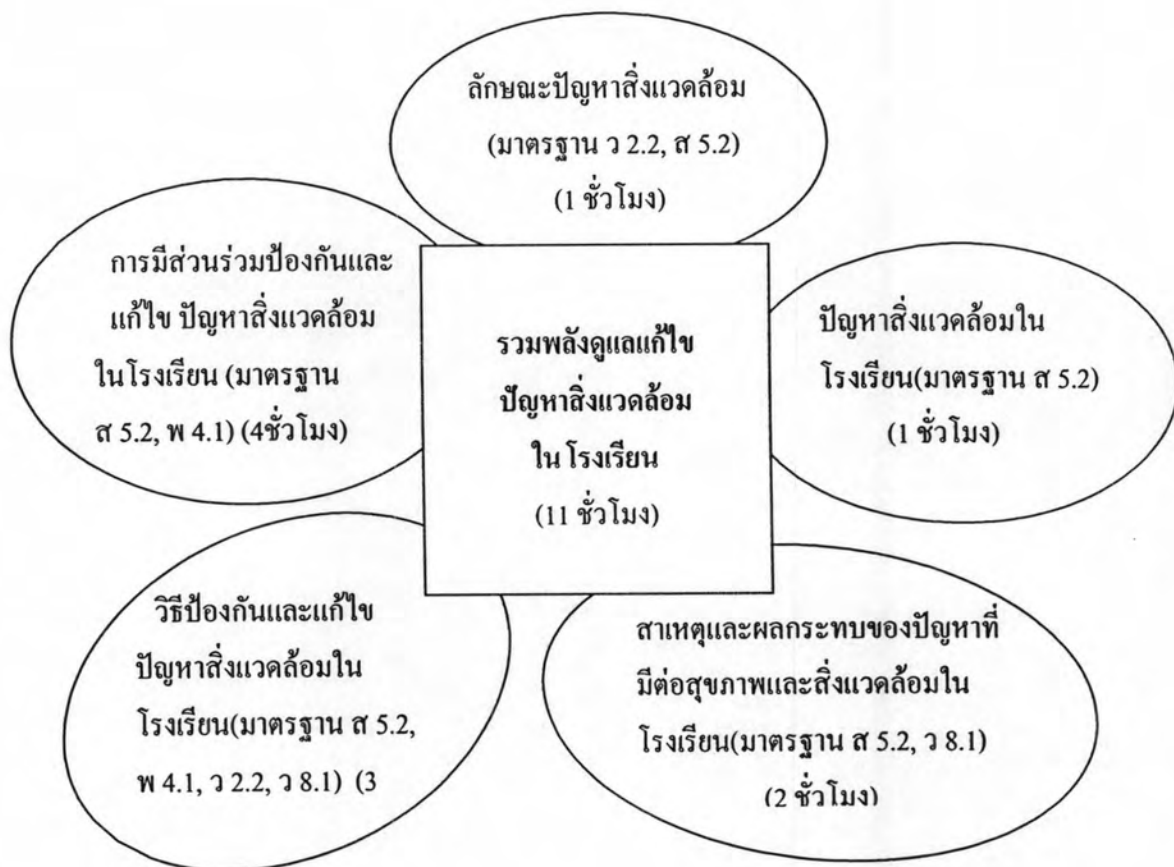

4. นำหน่วยการเรียนรู้ย่อยมาจัดเป็นหัวข้อย่อย ดังแสดงการบูรณาการในภาพที่ 3

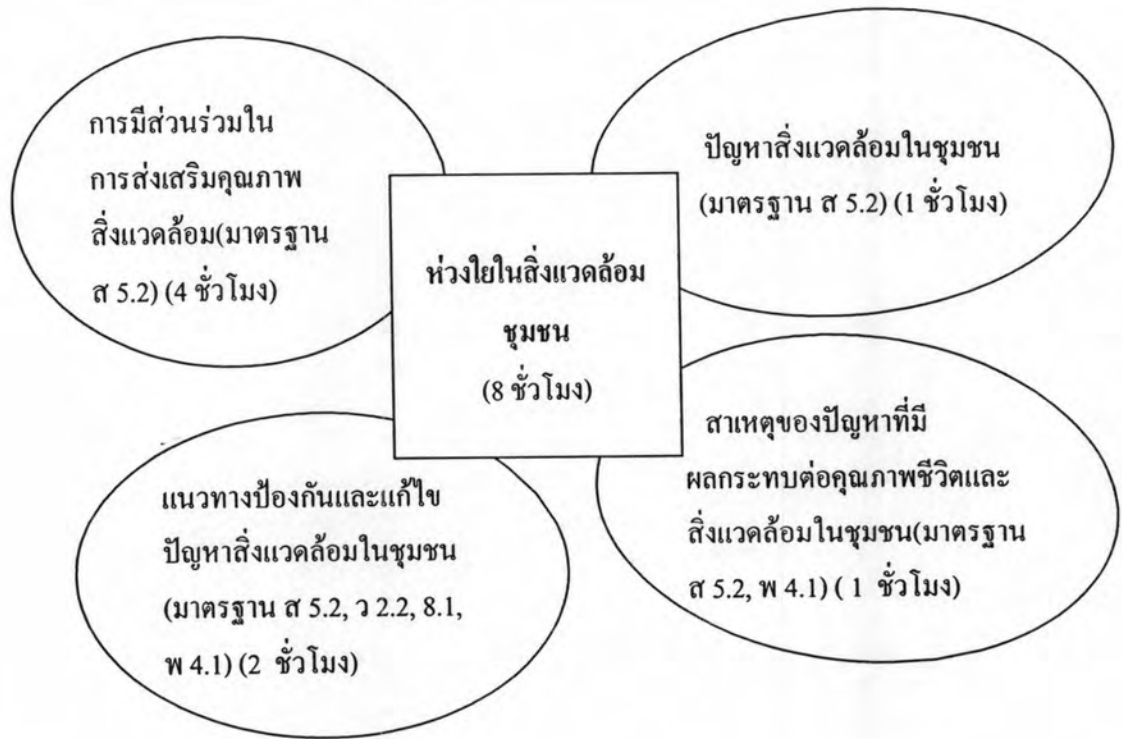
ภาพที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ย่อยและหัวข้อย่อยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับสิ่งแวดล้อม”

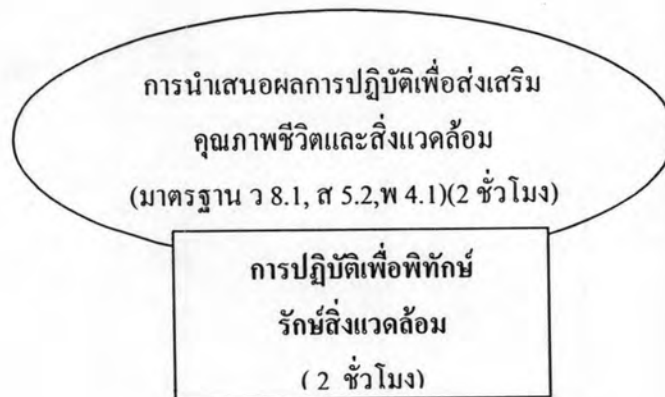
ภาพที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ย่อยและหัวข้อย่อยเรื่อง “รวมพลังดูแลแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน”

ภาพที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ย่อยและหัวข้อย่อยเรื่อง “ห่วงใยในสิ่งแวดล้อมชุมชน”

ภาพที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ย่อยและหัวข้อย่อยเรื่อง “การปฏิบัติเพื่อพิทักษ์รักษสิ่งแวดล้อม”

5. นำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการที่สมบูรณ์ไปกำหนดวัตถุประสงค์และจัดทำ
แผนการเรียนรู้

ตารางที่ 2 การจัดสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง “ปัญหาสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว”
หน่วยการเรียนรู้ย่อย หัวข้อย่อย และมาตรฐานการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ย่อย	หัวข้อย่อย	เวลา (ชั่วโมง)	มาตรฐาน การเรียนรู้
1. ความสัมพันธ์ ระหว่างชีวิตกับ สิ่งแวดล้อม	1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	1	มาตรฐาน ว 2.1 มาตรฐาน ว 2.2 มาตรฐาน ว 8.1 มาตรฐาน ศ 5.2
	2. ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับ การดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต	3	
	3. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เกี่ยวกับ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ	2	
	4. มนุษย์กับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต	2	
	5. สิ่งมีชีวิตกับการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อม	1	
2. รวмпลังดูแล แก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อมใน โรงเรียน	1. ลักษณะปัญหาสิ่งแวดล้อม	1	มาตรฐาน ศ 5.2 มาตรฐาน ว 2.2 มาตรฐาน ว 8.1 มาตรฐาน พ 4.1
	2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	1	
	3. สาเหตุและผลกระทบของปัญหาที่มีต่อ สุขภาพและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	2	
	4. วิธีป้องกันและแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	3	
	5. การมีส่วนร่วมป้องกันและแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	4	
3. ห่วงใยใน สิ่งแวดล้อม ชุมชน	1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	1	มาตรฐาน ว 2.2 มาตรฐาน ว 8.1 มาตรฐาน ศ 5.2 มาตรฐาน พ 4.1
	2. สาเหตุของปัญหาที่มีผลกระทบต่อ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	1	
	3. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อมในชุมชน	2	
	4. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อมในชุมชน	4	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้ย่อย	หัวข้อย่อย	เวลา (ชั่วโมง)	มาตรฐาน การเรียนรู้
4. การปฏิบัติ เพื่อพิทักษ์ รักษ์สิ่งแวดล้อม	1. การนำเสนอผลการปฏิบัติเพื่อส่งเสริม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว	2	มาตรฐาน ส 5.2 มาตรฐาน พ 4.1 มาตรฐาน ว 2.2 มาตรฐาน ว 8.1

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อม แบบรายงานตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อม แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดของห้องเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อมจากการสังเกตของผู้ปกครอง

4.1 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านองค์ประกอบ ลักษณะการเขียนข้อคำถาม และการให้คะแนน

2) สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์ของเนื้อหาตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเนื้อหาหน่วยบูรณาการการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาในขั้นตอนที่ 3

3) สร้างแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก มีเกณฑ์การให้คะแนนโดยตอบตัวเลือกถูกต้องตามเฉลยให้ 1 คะแนน ตอบตัวเลือกผิด ไม่ตอบ หรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ให้ 0 คะแนน

4) นำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อมไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน(ดังรายชื่อในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความครอบคลุมตามองค์ประกอบที่กำหนด พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา ตัวเลือก และตัวลวง ทำการสร้างแบบทดสอบได้ 54 ข้อ

จากการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบความรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน สรุปได้ดังนี้

- (1) ควรปรับภาษาให้ชัดเจน มี 5 ข้อ
- (2) ควรปรับปรุงคำตอบ ตัวถูกและตัวลวงที่ชัดเจนเกินไป มี 4 ข้อ
- (3) ปรับปรุงข้อที่คำตอบคล้ายกันมากยากแก่การแยกแยะ มี 4 ข้อ

5) ปรับปรุงแบบทดสอบความรู้ โดยนำแบบทดสอบความรู้มาหาค่า IOC ซึ่งได้จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 – 1 และปรับปรุงแบบทดสอบความรู้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เหลือข้อสอบจำนวน 40 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเวตวันธรรมมาวาส สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 43 คน ซึ่งนักเรียนมีสภาพแวดล้อมคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างและเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดเดียวกัน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์แบบทดสอบความรู้ หาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรู้ และหาความเที่ยงโดยใช้สูตรคูเดอร์ ริชาร์ดสัน 20 (KR 20)

6) ผลการวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อม พบว่าแบบทดสอบความรู้มีค่าความยากทั้งฉบับ 0.34 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรู้ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.47 ค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรคูเดอร์ ริชาร์ดสัน 20 (KR 20) มีค่าเท่ากับ 0.83

4.2 แบบสังเกตการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อม

การสังเกตพฤติกรรมปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบรายงานตนเองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม และแบบสังเกตพฤติกรรมรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม ดำเนินการ ดังนี้

(1) แบบรายงานตนเองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบรายงานตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียน องค์กรประกอบต่างๆ ทั้งด้าน สภาพแวดล้อม สภาพปัญหา ลักษณะการเขียนข้อคำถาม และการให้คะแนน

2) วิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3) กำหนดวัตถุประสงค์ คัดเลือกเนื้อหาที่ใช้ในการสร้างแบบรายงานตนเองให้ครอบคลุมปัญหาสิ่งแวดล้อมในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

4) สร้างแบบรายงานตนเองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ มี 3 อันดับ คือ “ทำเป็นประจำ” “ทำเป็นบางครั้ง” และ “ไม่ได้ทำ” โดยให้นักเรียนสำรวจพฤติกรรมของตนเอง มีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ถ้าตอบว่า ทำเป็นประจำ ให้ 3 ทำเป็นบางครั้ง ให้ 2 และไม่ได้ทำ ให้ 1 ส่วนการให้คะแนนทางลบ ถ้าตอบว่า ทำเป็นประจำให้ 1 ทำเป็นบางครั้ง ให้ 2 และ ไม่ได้ทำ ให้ 3 และคัดเลือกแบบรายงานตนเองที่สมบูรณ์ได้จำนวน 36 ข้อ

5) นำแบบรายงานตนเองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน(ดังรายชื่อในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความครอบคลุมตามองค์ประกอบที่กำหนด พิจารณาความสอดคล้องของข้อความถาม ความชัดเจนของภาษา และตัวเลือก และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบรายงานตนเองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

จากการตรวจแบบรายงานตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อมโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน สรุปได้ว่า แบบรายงานตนเอง มีข้อความบางข้อชัดเจนเกินไป 2 ข้อ และบางข้อควรปรับปรุงให้มีตัวลง ตัวต่อ โดยปรับปรุงวิธีการเขียน 3 ข้อ

6) ปรับปรุงแบบรายงานตนเอง โดยนำแบบรายงานตนเองมาหาค่า IOC ซึ่งได้จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 – 1 และปรับปรุงแบบรายงานตนเองตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แบบรายงานตนเองที่สมบูรณ์ 24 ข้อ

7) นำแบบรายงานตนเองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเวตวันธรรมวาส สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 43 คน ซึ่งโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างและเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดเดียวกัน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนเพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบรายงานตนเอง ผลการวิเคราะห์ พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบรายงานตนเอง เท่ากับ 0.66

(2) แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องเรียน โดยดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสังเกตองค์ประกอบต่างๆ ทั้งด้าน สภาพสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหา ลักษณะการเขียนข้อความถาม และการให้คะแนน

2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และคุณลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องการวัด ซึ่งผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผู้วิจัยเลือกสถานการณ์ปัญหา

ที่เกิดจากนักเรียนเป็นผู้กระทำ และเป็นปัญหาที่นักเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขได้ ซึ่งเป็นสถานการณ์ปัญหาในห้องเรียน

3) กำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ให้ครอบคลุมปัญหาสิ่งแวดล้อมในสภาพแวดล้อมของห้องเรียน

4) สังเกตพฤติกรรมการทิ้งขยะของนักเรียนในสถานการณ์ห้องเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม สังเกตก่อนการทดลอง ช่วงเวลาที่สังเกต 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงเวลาเข้าก่อนเข้าห้องเรียน ช่วงเวลาพักกลางวันหลังเข้าห้องเรียน และช่วงเวลาเย็นชั่วโมงสุดท้ายก่อนเลิกเรียน

5) นำผลการสังเกตพฤติกรรมการทิ้งขยะในห้องเรียน มาสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดในห้องเรียน และสร้างเกณฑ์การกำหนดปริมาณขยะในห้องเรียน โดยพิจารณาจากสรุปผลการสังเกตของผู้ช่วยผู้วิจัยและผู้วิจัยก่อนการสร้างเครื่องมือ จากนั้นจึงสร้างแบบสังเกตโดยแบบสังเกตมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) 3 อันดับ คือ “ดี” “พอใช้” และ “ควรปรับปรุง” มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ “ดี” ให้ 3 “พอใช้” ให้ 2 “ควรปรับปรุง” ให้ 1 และเป็นการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในลักษณะการปฏิบัติร่วมกัน ในสถานการณ์ห้องเรียน โดยผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 3 คน เป็นผู้สังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม โดยจะสังเกตพฤติกรรมการทิ้งขยะของนักเรียนทั้งห้อง

6) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องเรียน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมตามองค์ประกอบที่กำหนดเกณฑ์ที่กำหนดขอบเขตของพฤติกรรม พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และตัวเลือกที่ครอบคลุมผลของพฤติกรรมปฏิบัติของนักเรียน

จากผลของการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่า ข้อคำถามชัดเจนดี แต่ควรปรับเกณฑ์ ปริมาณของขยะในห้องเรียนให้คิดเป็นจำนวนตัวเลขดีกว่าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ เพื่อให้ผู้ประเมินจะได้คิดคำนวณได้ง่ายขึ้น

7) ปรับปรุงแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องเรียน โดยการนำไปหาค่า IOC ซึ่งได้จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 – 1 และปรับปรุงแบบสังเกตตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เหลือแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องเรียน 6 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเวตวันธรรมาวาส สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 43 คน ซึ่งโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง และเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดเดียวกัน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น

ของแบบสังเกต ผลการวิเคราะห์ พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาด ห้องเรียนเท่ากับ 0.65

(3) แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสังเกตองค์ประกอบต่างๆ ทั้งด้าน สภาพสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหา ลักษณะการเขียนข้อคำถาม และการให้คะแนน

2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และคุณลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องการวัด ซึ่งผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผู้วิจัยเลือกสถานการณ์ปัญหาที่เกิดจากนักเรียนเป็นผู้กระทำ และเป็นปัญหาที่นักเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขได้ ซึ่งเป็นสถานการณ์ปัญหาในการใช้ห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียน

3) กำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ให้ครอบคลุมปัญหาสิ่งแวดล้อมในสภาพการใช้ห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียน

4) สังเกตพฤติกรรมการใช้และรักษาความสะอาดห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียนในสถานการณ์การใช้ห้องน้ำห้องส้วมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม สังเกตก่อนการทดลอง ช่วงเวลาที่สังเกต 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงเวลาเข้าก่อนเข้าห้องเรียน ช่วงเวลาพักกลางวันหลังเข้าห้องเรียน และช่วงเวลาเย็นชั่วโมงสุดท้ายก่อนเลิกเรียน

5) นำผลการสังเกตพฤติกรรมกรรมการใช้ห้องน้ำห้องส้วม มาสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม และสร้างเกณฑ์การกำหนดพฤติกรรมรักษาความสะอาดของห้องน้ำห้องส้วมหลังการใช้ห้องส้วมของนักเรียน โดยพิจารณาจากสรุปผลการสังเกตของผู้ช่วยผู้วิจัยและผู้วิจัยก่อนการสร้างเครื่องมือ จากนั้นจึงสร้างแบบสังเกตโดยแบบสังเกตมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) 3 อันดับ คือ “ดี” “พอใช้” และ “ควรปรับปรุง” มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ “ดี” ให้ 3 “พอใช้” ให้ 2 “ควรปรับปรุง” ให้ 1 และแบบสังเกตนี้เป็นการสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ห้องน้ำห้องส้วมโดยส่วนใหญ่ของนักเรียนทั้งห้อง จากจำนวนผู้ใช้ห้องน้ำห้องส้วมเฉพาะกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในสถานการณ์หลังการใช้ห้องน้ำห้องส้วมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 3 คน เป็นผู้สังเกต

6) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมตามองค์ประกอบที่กำหนดเกณฑ์ที่กำหนดขอบเขตของพฤติกรรม พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และตัวเลือกที่ครอบคลุมผลของพฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียน

7) ปรับปรุงแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม โดยการนำไปหาค่า IOC ซึ่งได้จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 – 1 และปรับปรุงแบบสังเกตตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเหลือแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม 5 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเวตวันธรรมาวาส สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 43 คน ซึ่งโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างและเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดเดียวกัน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสังเกต ผลการวิเคราะห์ พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาด ห้องน้ำห้องส้วมเท่ากับ 0.53

(4) แบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม แบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นแบบสังเกตที่ผู้ปกครองสังเกตพฤติกรรมการทิ้งขยะและการใช้ห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียนทั้งที่บ้านและที่สาธารณะ โดยดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสังเกตองค์ประกอบต่างๆ ทั้งด้าน สภาพสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหา ลักษณะการเขียนข้อคำถาม และการให้คะแนน

2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และคุณลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องการวัด ซึ่งผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวนักเรียน ทั้งที่บ้าน ที่สาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยเลือกพฤติกรรมที่เกิดจากนักเรียนเป็นผู้กระทำ และเป็นปัญหาที่นักเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขได้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมการทิ้งขยะและการใช้ห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียน

3) กำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ให้ครอบคลุมปัญหาสิ่งแวดล้อมในสภาพการทิ้งขยะการใช้ห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียนทั้งที่บ้านที่สาธารณะ

4) สังเกตพฤติกรรมการทิ้งขยะและการรักษาความสะอาดห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียนในสถานการณ์ ในบริเวณโรงเรียน ในโรงอาหาร ในสนามโรงเรียน การใช้ห้องน้ำห้องส้วมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม สังเกต

ก่อนการทดลอง ช่วงเวลาที่สังเกต 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงเวลาเข้าก่อนเข้าห้องเรียน ช่วงเวลาพักกลางวันหลังเข้าห้องเรียน และช่วงเวลาเย็นชั่วโมงสุดท้ายก่อนเลิกเรียน

5) นำผลการสังเกตพฤติกรรมกิริยาท่าทีและการใช้ห้องน้ำห้องส้วม มาสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม และสร้างเกณฑ์ของตัวเลือกของแบบสังเกตการรักษาความสะอาดของเพื่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยพิจารณาจากสรุปผลการสังเกตของผู้ช่วยวิจัยและผู้วิจัยก่อนการสร้างเครื่องมือ จากนั้นจึงสร้างแบบสังเกตโดยแบบสังเกตมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) 3 อันดับ คือ “บ่อยๆ” “นานๆครั้ง” และ “ไม่เคยเลย” มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ “บ่อยๆ” ให้ 2 “นานๆครั้ง” ให้ 1 “ไม่เคยเลย” ให้ 0 และแบบสังเกตนี้เป็นการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับการกิริยาท่าทีและการใช้ห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในสถานการณ์การกิริยาท่าทีและการใช้ห้องน้ำห้องส้วมที่บ้านที่สาธารณะ โดยผู้ปกครองเป็นผู้สังเกต หลังจากการทดลองผ่านไปแล้ว 4 สัปดาห์

6) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมตามองค์ประกอบ ครอบคลุมขอบเขตของพฤติกรรม พิจารณาความสอดคล้องของข้อความ ความชัดเจนของภาษา และตัวเลือกที่ครอบคลุมพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการกิริยาท่าทีในบ้าน ที่สาธารณะ พฤติกรรมการใช้ห้องน้ำห้องส้วมในบ้าน ที่สาธารณะของนักเรียน

7) ปรับปรุงแบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยการนำไปหาค่า IOC ซึ่งได้จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 – 1 และปรับปรุงแบบสังเกตตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เหลือแบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 9 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประถมนันทรี ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง สังกัดคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 38 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสังเกต ผลการวิเคราะห์ พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 0.73

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการโดยการนำแผนการสอนไปทดลองใช้ในสภาพการณ์จริง เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีขั้นตอนดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

5.1 การเตรียมการก่อนการทดลอง

กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2

(ป.4-ป.6) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

โรงเรียนประถมณนทรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 70 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนน GPA ไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยดำเนินการดังนี้

- 1) เลือกโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าเป็นโรงเรียนที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นตัวแทนของโรงเรียนประถมศึกษาได้ ผู้บริหารครู อาจารย์ในโรงเรียนให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือและร่วมมือเป็นอย่างดี
- 2) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประถมณนทรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โดยนำคะแนนสอบเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด จำนวน 105 คน ในภาคการศึกษาที่ผ่านมา ปีการศึกษา 2549 มาวิเคราะห์ โดยใช้สูตร One - way ANOVA ทำการทดสอบเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Post Hoc Tests - Dunnett T3) พบว่านักเรียนห้อง ป.5/1 กับ ห้อง ป.5/3 มีค่าเฉลี่ยของเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนห้อง ป.5/2 กับห้อง ป.5/3 มีค่าเฉลี่ยของเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ค่าเฉลี่ยของเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) ของนักเรียนห้อง ป.5/1 และห้อง ป.5/2 ไม่แตกต่างกัน จึงนำค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคะแนนเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) ทั้ง 2 คู่ มาหาค่าความแปรปรวน โดยใช้ค่า (F-test) ซึ่งผลการทดสอบพบว่า นักเรียนห้อง ป. 5/1 กับ ห้อง ป.5/2 มีค่าความแปรปรวนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 จากนั้นจึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่าที (t-test) พบว่า นักเรียนทั้ง 2 ห้องมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนทั้ง 2 ห้องมีพื้นฐานความรู้ไม่แตกต่างกัน จึงทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อกำหนดกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยได้กลุ่มควบคุม คือ นักเรียน ป.5/1 และกลุ่มทดลอง คือ นักเรียน ป. 5/2 ซึ่งกลุ่มทดลองมีจำนวน 35 คน จะได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กลุ่มกลุ่มควบคุมมีจำนวน 35 คน จะได้รับการสอนแบบปกติ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)ค่าความแปรปรวน(F-test) และค่าสถิติทดสอบค่าที (t-test) ของค่าเฉลี่ยของเกรดเฉลี่ยสะสม

	n	$\bar{x}$	S.D.	ความแปรปรวน (F-test)	t-test
ห้องควบคุม ป.5/1	35	3.23	0.71	5.647	0.291
ห้องทดลอง ป.5/2	35	3.27	0.58		

$p > .05$, $df = 68$, $Sig. = .772$

5.2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการดังนี้

1) กำหนดแบบแผนการทดลอง

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยบูรณาการการเรียนรู้ในห้องเรียนและการกระทำค่านิยม เป็นการทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experiment) ที่มีกลุ่มควบคุมและมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (Pretest - Posttest Control Group Design) โดยมีแบบการทดลองดังนี้

ตารางที่ 4 แบบการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	การวัดก่อนการทดลอง		การวัดหลังการทดลอง
E	O_1	X	O_2
C	O_3		O_4

E คือ กลุ่มทดลอง

C คือ กลุ่มควบคุม

O_1, O_3 คือ ค่าสังเกตหรือผลที่วัดได้จากระยะก่อนการทดลอง

O_2, O_4 คือ ค่าสังเกตหรือผลที่วัดได้จากระยะหลังการทดลอง

X คือ ตัวแปรที่จัดกระทำ (การเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน

โดยบูรณาการการเรียนรู้ในห้องเรียนและการกระทำค่านิยม)

5.3 ขั้นตอนในการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน มีดังนี้

1) ติดต่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมณนทรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตนำ รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550

2) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวทางในการจัดการเรียนการสอนตาม รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น แก่ผู้บริหารศึกษา ครูหัวหน้าสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และประสานงานด้านตารางเวลาสอน การขอ ความร่วมมือจากครูผู้สอนทั้ง 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ช่วยวิจัยในการประเมินผลความสะอาด ของห้องเรียนและห้องน้ำด้วยแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งก่อนและหลังการทดลอง

3) การดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1) การดำเนินการก่อนการทดลอง

ก่อนนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ ผู้วิจัยทดสอบ นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหา สิ่งแวดล้อม แบบรายงานตนเอง แบบสังเกตพฤติกรรมกรปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมกรปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม ซึ่งแบบสังเกตทั้ง 2 ฉบับ ดำเนินการสังเกตโดยใช้ผู้สังเกต 3 คน คนละ 3 ครั้ง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

3.2) การดำเนินการทดลอง

การดำเนินการทดลองผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

กลุ่มทดลอง จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนโดย บูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการกระจำค่านิยมสำหรับนักเรียนกลุ่มทดลอง ในช่วง โมง เรียนที่โรงเรียนจัดตารางให้ ซึ่งเป็นชั่วโมงการเรียนการสอนของ 3 กลุ่มสาระ คือ กลุ่มสาระ วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2550 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2551 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนด้วยตนเอง ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ และใช้เนื้อหาบูรณาการซึ่งเป็นเนื้อหาบูรณาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ใช้เวลาสอน 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ รวม 30 คาบเรียน และใช้เวลาอีก 2 คาบเรียน สำหรับการชี้แจงจุดประสงค์ ของวิชาบูรณาการ แนวทางการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และการประเมินผล รวมเวลาใน การดำเนินการทดลองทั้งหมดเป็นเวลา 32 คาบเรียน

กลุ่มควบคุม ผู้วิจัยดำเนินการสอนแบบรูปแบบการสอนแบบปกติ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดำเนินไปตามแนวการสอนของคู่มือครู ซึ่งเป็น ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดสอนตามคู่มือการสอนของ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรูปแบบการสอนที่เน้น การบรรยาย การอภิปราย การสาธิต การทำ แบบฝึกหัด การแสดงบทบาทสมมติ การซักถาม การสืบค้นข้อมูล เป็นต้น และใช้เนื้อหาบูรณา การเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง ใช้เวลาสอน 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ รวม 30 คาบเรียน และใช้เวลาอีก 2 คาบเรียน สำหรับการชี้แจงจุดประสงค์ของวิชา แนวทางการจัดกิจกรรม การ เรียนการสอน และการประเมินผล รวมเวลาในการดำเนินการทดลองทั้งหมดเป็นเวลา 32 คาบ เรียน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2550 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2551

3.3) การดำเนินการหลังการทดลอง

ภายหลังการเรียนการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยประเมินความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งได้มาจากคะแนนความรู้ คะแนนรายงานตนเอง และคะแนนสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องเรียน คะแนนสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม และคะแนนสังเกต พฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการทิ้งขยะและการใช้ห้องน้ำห้องส้วมที่ บ้าน และ ในที่สาธารณะ ที่ได้จากการสังเกตของผู้ปกครอง ของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

ประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บ รวบรวมจากการดำเนินการทดลอง ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินผลการพัฒนาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยวิเคราะห์ความ แตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม โดยการทดสอบค่าที (t-test)
- 2) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และปัญหาสิ่งแวดล้อมของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มควบคุมที่ ได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ t-test
- 3) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยรายงานตนเองของกลุ่ม ทดลองที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้ สถิติ t-test

4) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับ
ความสะอาดห้องเรียน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม
และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการรักษาความสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการทิ้งขยะและการใช้
ห้องน้ำห้องส้วมที่บ้าน และ ในที่สาธารณะ ที่ได้จากการสังเกตของผู้ปกครอง ของกลุ่มทดลองที่
ได้รับการสอนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ t-test